

GÖYÇAY ŞƏHİDLƏRİNİN RUHUNA EHTİRAMLA

Nizami M mm dov Tağısoy
Bakı Slavyan Universiteti
filologiya elmləri doktoru,
professor

Elə mövzular var ki, onlardan yazmaq son dərəcə ağırlıdır. Mənimçün ən ağırlı və ağır mövzu məhz şəhidlik və şəhidlərdən yazmaqdır. İş elə gətirib ki, ömrümün son otuz ildən artığını itkilər, bədbəxtliklər, faciələr, torpaqlarımızın əldən çıxması, ermənilərin xalqımızın saysız-hesabsız övladlarını qanına qaltan etməsi, yurd yerlərimizin viran qalması, tarixi abidələrimizin, dini ocaqlarımızın, inanc yerlərimizin yerlə yeksan edilməsi, məscidlərimizdə nankor, bəşərlikdən uzaq ermənilərin donuz saxlamaları, sakral guşələrimizə qarşı hörmətsizliklər və s. kimi məsələləri oxuyub eşidəndə hər dəfə uçunmuşam, özümdən getmişəm. “Özümə qayıtmağım” isə sanki ölüb-dirilməyimlə başa gəlmişdi. “20 Yanvar” faciəsinin şahidi olub, baş verənləri gözümlə görəndə, Rafiq Səməndərin “Şəhidlər” kitabını isti-isti oxuyanda, Qara Yanvar şəhidlərini dəfn edəndə, İlhamla Fərizənin şəhidliyini məzarlarını elə ilk gündərdə görəndə ahım göylərə bülənd olmuşdu. Bahadır Qayıbovun “Xodjalı - denq posledniy” (1992) (“Xocalı sonuncu gün”) albom kitabındakı şəkillərə baxıb, ermənilər tərəfindən Allahın özünün qətl edilib şəhidliyə yüksəldiyini duyanda, Azərbaycanın tanınmış jurnalistlərinin “Traqediyə dlinoo v 2 qoda” (1990) (“İki il uzanmış faciə”), kitabındakı hadisələrin bəzi təfərrüatlarına və fotoxronikalara ürək ağrısı ilə baxıb, onları oxuyanda, Qarakənd faciəsinin (20 noyabr 1991) görəndə, milliyətçə erməni Robert Arakelovun “Naqorniy Karabax: vinovniki traqedii izvestni” (1991) (“Dağlar Qarabağ: faciənin səbəbkarları məlumdur”), amerikalı professor Səməyuel A. Umzin “Ermənistan - terrorçu “xristian” ölkənin gizlinləri. Ermənilərin böyük fırıldaq seriyaları. I cild” (2004), İ.Çavçavadzenin “Armənskie uç«nie i vopiohie kamni” (Tiflis, 1902) (“Erməni alimləri və haray qoparan daşlar”) kitablarını oxuyanda və ermənilərin yüzlərcə, minlərlə azərbaycanlıların başlarına gətirdikləri bəlalardan xəbərdar olduqca huşum başımdan gedib, özünə yer tapmamışam. Qəhər məni çox boğub, bu zaman özüm də qələmə sarılıb, bu faciələri təfəkkürümün qan yaddaşına qurdalamaqla “Yaşadacaq səni vətən!”, “Qərənfilin faciəsi” və s. şeirlərimdə, “İgid ana ilə qorxaq oğulun dastanı”, “Azərbaycanım”, “Nəvəm mənə Xocalıdan danışdı” və s.

kimi poemalarımnda vəsf edib, şəhidliklə bağlı düşüncələrimi oxucularla bölüşmüşəm. Bu azmış kimi az qala hər gün şəhidlərlə, qaçqınlıqla, köçkünlüklə, didərginliklə bağlı materiallar, məqalələr, çoxsaylı nəzm, nəsr nümunələrini içimi yeyə-yeyə oxumuşam, hıçqırmışam, ağlamsınmışam, Ulu Tanrıma əl açmışam, yalvarmışam.

30 ilə yaxın bir müddətdən sonra özümün “Azərbaycanım” poemasında yer almış ümudlərim boy verib, tumurçuqlanıb, ləçək-ləçək olub, çiçək açıb. Müzəffər Azərbaycan ordusu, xalqımızın qeyrətli ovladları qisası qiyamətə qoymayıb. Mənfur ermənidən qisasımızı alıb, itirilmiş torpaqlarımızın qan bahasına geri qaytarmağa nail olub. Bu qələbə əksər fikir adamlarını şəhidlərimizlə bağlı mənşülər dilə gətirməyə, bədii-publisistik janrdə şəhid balalarımızın igidliyinə öz qələmləri ilə layla çalıb. Eh, başımız bu son 30 ildə nələr çəkmədi...

Yəqin Təranə xanım Məhəmmədqızının da “Göyçayın Qarabağ sevdalıları” kitabı da belə tükürpədicisi, lakin qürurverici bir kontekstdə doğulub, araya-ərsəyə gəlmişdir. Yeri gəlmişkən bildirim ki, Təranə xanım filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent, Azərbaycan Yazıçılar Birliyini üzvüdür. Onun ədəbiyyatımızla bağlı qələmə aldığı “Azərbaycan ədəbi fikrində “Qorbçilik meyilləri - XX əsrin

olmaq sizin və qürur yerimiz olan Şəhidlərimizin ruhu qarşısında baş əymək üçün görüşünüzə gəlmişəm” - deməklə, həm də onu dilə gətirir ki, aylardır şəhid balalarımızın ruhları ilə üz bəsurət oturaraq, onların valideynləri və əzizləri ilə dərddəşib fikirlərini bölüşərək, qazilərimizin və igid döyüşçülərimizin bir neçəsi ilə yazışib görüşərək, xalqına, millətinə, dövlətinə minnətsiz xidmət etməyi amalına çevirən qeyrətli vətəndaşlarımızın bəziləri haqqında məlumatlar topladıqdan sonra bu kitabı araya-ərsəyə gətirmişdir. Eyni zamanda Təranə xanımın biz belə bir fikrinə də inanırıq ki, o, bu kitabı ürəyinin qanı ilə yazdığı dövrdə bəlkə də içindən nələr keçirdiyini bir Ulu Tanrı, bir də özü bilmişdir. Düzü, bu sətirləri qələmə alarkən içimizdə olan ağır kədər yükü bizi də son dərəcə sarsıtmaqdadır. Amma neynəyəsən. Namərdlə qonşuluğun bu tərəfi də, təəssüfki, var. Erməni heç zaman, heç vaxt özü bizlə üz-üzə dayanıb mübarizə apara bilməyib. Onların işi tülkü kimi küncdə-bucaqda pusub, terrorçuluqla minlərlə insanlarımızı qətlə yetirməkdir. Neçə vaxtdır ermənilərin iç üzünü, xislətini, ziyankarlığını, mənəviyyatdan kənarlığını konkret məxəz və mənbələrə söykənməklə nəinki azərbaycanlı müəlliflər, həm də əsasən digər xalqların fikirlərindən bəhrələnməklə ortaya çək-

hələ bundan sonra da başağrı olaraq qalacaqdır. Lakin bir şeyi əminliklə deyirik ki, 2020-ci ilin 27 sentyabr - 10 noyabr arasında igid övladlarımızın erməni qanına qaltan eləməsi faktı onlar yaşadığı qulaqlarında sığaolaraq qalacaqdır. Elə Təranə xanım Məhəmməd qızının da “Göyçayın Qarabağ sevdalıları” kitabının başlıca leytmotivini məhz bu qəhrəmanlıq səhifələri təşkil edir.

Kitaba müqəddimə əvəzi yazan AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu Yeni dövr Azərbaycan ədəbiyyatı şöbəsinin müdiri, yorulmaz tədqiqatçı alim, filologiya elmləri doktoru, professor İslam Qəribli də Təranə Məhəmməd qızının ürək yangısı və vətənpərvər ziyalı qeyrəti ilə yazdığı, gərgin və ağır zəhmət sayəsində ərsəyə gətirdiyi bu mənbənin eksklüziv təhlilini və rərkən onun oxucularımızın, gənc nəslin vətənpərvərlik tərbiyəsində əvəzsiz rolu olacağına əminliyini ifadə etmişdir.

Təranə xanım kitabda Göyçay rayonu ilə bağlı kompakt məlumat verdikdən sonra Birinci Qarabağ Müharibəsində 191 şəhid, 44 itkin və 106 əlil olduğunu, İkinci Qarabağ Müharibəsində 1500 dən artıq Göyçaylının iştirak etdiyini və 46 nəfərin şəhidlik zirvəsinə yüksəldiyini konkret rəqəmlərin dili ilə oxuculara təqdim etmişdir.

“Göyçayın Qarabağ sevdalıları” kitabının digər məziyyətləri ilə yanaşı, ayrı-ayrı kəndlərin neçə şəhid verdiyi sadalanmaqla, müəllifin əsərini struktur-kompozisiya baxımından da cilalamağa xüsusi səy göstərdiyini qeyd etməyə ehtiyac vardır.

Biz bilərəkdən Təranə Məhəmməd qızının “Göyçayın Qarabağ sevdalıları” kitabında təqdim olunmuş çoxsaylı şəhid balalarımızdan ayrı-ayrılıqda hər hansı bir hadisəni konkret şəhidimizlə bağlayıb, onun adını qabartmaq istəmirik. Elə bilir ki, dünyaya vaxtsız-vədəsiz “Xudahafiz” deməyə macal tapmamış şəhid balalarımızın ruhu inciylər, uyuduğu məzarda narahatçılıq keçirər və deyərki, “Niyə belə edirsiniz, bəyəm sizin mənim göstərdiyim şücaətdən xəbəriniz yoxdur?”. Onda biz ona cavab, tapmaz əl-qolumuz da yanımıza düşər onları ruhunu itcirmiş olar, istəklərini nigarancılıqdan ayıra..., özümüzü bağışlaya bilmərik.

Təranə xanımın bu kitabda yerləşirdiyi hər bir şəhid balamızın portreti, onlar haqqında gedən yazılar, onların şücaətinə verilən dəyər, nəinkikiçik elinə, obasına, həm də böyük Vətəninə bağlı olan hər bir insanda qürur yaradar. Qarabağımızda çaldığımız qələbənin nə qədər əvəzsiz, ölçüyəgəlməz olduğunu sübut edər. Elə zənn edirmək ki, göyçaylılar Təranə Məhəmməd qızının min bir əzabla və mənəvi sıxıntılarla ortaya çıxardığı bu əvəzsiz kitabın gərəyincə qiymətini verəcək, onlar qeyrət, namus, torpaq, vətənsəvərlik hissəsinin necə tuğyan etdiyini öz daxilində bir daha yenidən yaşayacaqlar.

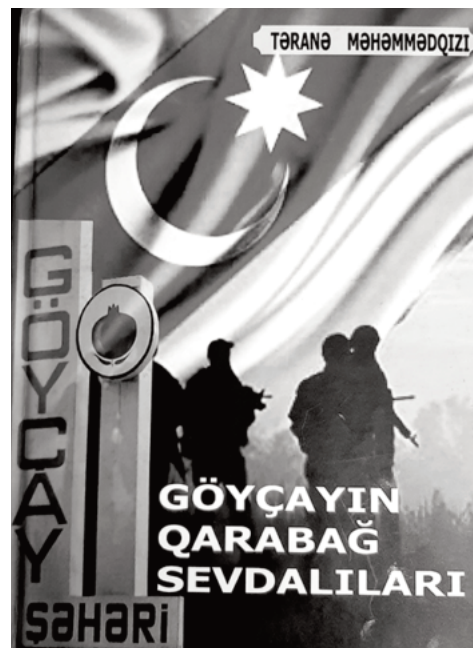
Odur ki, Təranə xanıma üzümü tutub deyirəm: “Çox sağ olun. Allah bütün şəhidlərimiz kimi, Göyçaylı şəhid balalarımızın yerini də cənnətdə eləsin, qazilərimizə gümrəhlik, səadət, xoşbəxtlik arzulayır və böyük Turancı, Türkçü ədibi-miz Hüseyin Cavidin əsərindən zərb məsələ çevrilmiş ifadəsini təkrarlamaqla fikrimizi belə sonuclayırıq:

“Bayraqları bayraq yapan
üstündəki qandır,
Torpaq əgər uğrunda ölən varsa,
Vatandır!”

əvvəlləri” (2014), “Məmmədağa Şah-taxtlı və Şərq” (2011), “M.Ə.Rəsulzadənin bədii yaradıcılığı” (2011), “Azərbaycan yazıçıları və Şərq” (2018), “Ədəbi düşüncələr” (2021) kimi monoqrafik araşdırmaları ilə yanaşı, “Sənsiz səninlə” (2007), “Ləmanlı günlərim” (2010), “Baharda düşən yarpaq” (2016), “Bir cüt göyərçin” (2018), “Qırılıb tale güzgülü” (2021) kimi maraqlı bədii əsərlərin müəllifi olduğunu da qeyd etməliyik. Təranə xanım elmi, publisistik, poetik, bədii sözlə lap çoxdandır öz baxış bucağından, idrak bacasından libas geyindirməkdə, don biçməkdədir. Onun elmi-nəzəri problemlərlə yanaşı, universitet auditoriyalarında təhsil alanların elmi inkişafında da öz rolu olmuşdur. Bunu ona görə dilə gətiririk ki, Təranə xanımın Göyçayın Qarabağ sevdalılarını belə iri həcmli bir kitabda yaddaşlara köçürməsinə oxucular öz təfəkküründən keçirə bilsin.

Təranə Məhəmmədqızı “Göyçayın Qarabağ sevdalıları” kitabının “Müəllifdən” bəhsində bizi son dərəcəağrılı-acılı bir kitabla üz-üzə qoyacağını bəyan edir. “Ruhunuza təsəlli vermək, qəm dustağı olan yaralı, təsnə ürəyinizə azacıq da olsa su çiləmək, kədəriniyə şərik

mək istəyindəyəm. Kitab olduqca ağır yazılır. Bu məsələ ilə yaxından məşğul olduqda bircə şeyi qəti olaraq müəyyən-ləşdirdim. Bir ovuc erməninin çoxsaylı terrorçu təşkilatları qədər bəlkə də bütün dünya dövlətlərinin terrorçu qrupları yoxdur. Onların belə təşkilatlanmış terrorcu partiyalarının hamısının adının sadalanmasına ehtiyac duyulmasa da, bir neçəsini tanımanızı istərdik. Partiya “Armenian” (1885), “Qnçak” (1887), “Daşnaksütyun” (1890), “Erməni Gizli Azadlıq Ordusu” (1975) - (EGAO) (daha çox ASOA kimi tanınır), Ermənistanın Gizli Erməni Azadlıq Ordusu (EGEAO - ASALA - 1975), Erməni Soyqırımı Qisasçıları-Daşnaksütyun (1973), Erməni Azadlıq Hərəkatı (1991), Erməni Azadlıq Cəhbəsi, Yeni Erməni Müqaviməti”, Erməni Soyqırımının Ədalət Komandos Dəstələri (1972), Daşnaksütyunun tərkibində fəaliyyət göstərən DRO-8, DRO-88, DRO-888, DRO-8888, Krunk (Leylək - 1988), Yeni ASALA (1992), Apostol (2001), “Gekaron” (2001) və s. və i.a. Bunların adlarını çəkməklə onu söyləmək istəyirik ki, görünür, ermənilərin mövcudluğu və bizim torpaqlarımızda, içimizdə yaşaması xalqımızın dəyərli övladları üçün